ΚΡΙΤΙΚΕΣ

Ρεαλιστική «Μήδεια»

«Αλίμονο! Πανωλεθρία της χαμένης ζωής μου! Με φουσκωμένα πανιά οι εχθροί μου ορμούν. Στη συμφορά τούτη λιμάνι προσήνεμο δεν βρίσκεται»



Της Κ. ΡΑΠΑΝΑΚΗ

Η «Μήδεια» του Ευριπίδη έχει μία παράξενη αύρα, μία αίγλη, θα έλεγα, που προκαλεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη και του θεατή κυρίως διότι η Μήδεια, ως δραματικός χαρακτήρας, δεν είναι μια απλή συνηθισμένη γυναίκα. Πρόκειται για μάγισσα η οποία κινείται και/στη σφαίρα του υπερφυσικού, όπως πολύ σωστά υπογραμμίζει ο Πέτερ Στάιν στη σκηνοθετική του ανάγνωση. Οι μάγισσες Εκάτη και Κίρκη ήταν αδελφές του πατέρα της. Επιπλέον ο Ηλιος είναι ο παππούς της. Με τέτοιες καταβολές η εικόνα της, εμπλουτίζεται με ακόμη περισσότερο μυστήριο και αίγλη.

Ο Ιάσονας δεν παντρεύεται μια συνηθισμένη γυναίκα. Βάρβαρη, μάγισσα, σκότωσε τον αδελφό της και διαμελίζοντάς τον, πέταξε τα μέλη του στη θάλασσα. Θ' άφηνε χωρίς αντεκδίκηση την απιστία του Ιάσονα για τον οποίο είχε κάνει τόσες θυσίες, προδίδοντας τον πατέρα της και σκοτώνοντας τον αδελφό της; Με την ίδια ευκολία, μ' ένα δηλητηριώδες πέπλο, εξοντώνει την Γλαύκη, τη μέλλουσα γυναίκα του Ιάσονα και τον πατέρα της, Κρέοντα, βασιλιά της Κορίνθου. Δολοφονεί τα παιδιά της, μετά την υπόσχεση και τον όρκο που αποσπά από τον Αιγέα. Στο τέλος δραπετεύει με την υπέρλαμπρη ανάληψή της πάνω στο άρμα του παππού της, Ηλιου.

Αδιαμφισβήτητα, η σκηνοθεσία του Πέτερ Στάιν στη «Μήδεια» του Ευριπίδη ήταν ένα γεγονός που προκάλεσε συζητήσεις, διαμάχες, σχόλια. Με τα ιταλικά που γνωρίζω και ξεκινώντας από τη μετάφραση του κειμένου από τον Dario Del Corno διαπίστωσα ότι η ιταλόφωνη απόδοση του έργου ήταν απόλυτα ρεαλιστική, χωρίς ίχνος ποίησης, πιστή στη ρεαλιστική σκηνοθετική γραμμή η οποία ήθελε τους ηθοποιούς να εκφέρουν πεντακάθαρα το λόγο με επεξηγηματική διάθεση σαν να ήθελαν να βάλουν σε τάξη και να ξεκαθαρίσουν τα όσα συνέβαιναν στην πλοκή αναλύοντας, διά μέσου του λόγου, πρόσωπα και καταστάσεις. Ο Στάιν επέλεξε τη ρεαλιστική κατεύθυνση και την αναλυτική διάθεση για να προσεγγίσει παραστασιολογικά τη «Μήδεια» και η μετάφραση ενίσχυσε αυτήν τη σκηνοθετική οπτική.

Πόσο όμως ταιριάζει μία τέτοιου είδους σκηνοθετική ανάγνωση σ' ένα κείμενο όπου ο κεντρικός χαρακτήρας της ηρωίδας, η διφυής υπόσταση της Μήδειας, προσπαθεί να χωρέσει στο ρεαλιστικό καλούπι; Σίγουρα διαφεύγει ή τουλάχιστον ελαχιστοποιείται η υπερφυσική χροιά της, δεσμευμένη στα όρια του ρεαλισμού. Διότι πώς να συμβιβάσει κανείς τις σκηνοθετικές αντιφάσεις της παράστασης οι οποίες συμπλέουν με τη σκηνογραφική οπτική (σκηνικά F. Wogerbauer).

Από την μια, η φτωχική καλύβα, η Μήδεια να πετάει κατσαρόλες, να κοπανάει στο γουδοχέρι, να βγαίνει μαινόμενη και να βάζει το παιδί της μέσα, ενώ την περισσότερη ώρα τα παιδιά έπαιζαν με τον παιδαγωγό θορυβώντας, στο βάθος της σκηνής. Πρακτικές ρεαλιστικής - νατουραλιστικής κατεύθυνσης. Και από την άλλη, η μάγισσα Μήδεια να φεύγει υπερφυσικά στο άρμα του Ηλιου, όπου ο πολυδάπανος και πολυφώτιστος δίσκος - Ηλιος, παρέπεμπε σε πολυτελές σόου.

Εμφανέστατη ήταν η σκηνοθετική αμηχανία με το Χορό. Αφ' ενός, εικαστικά (κοστούμια M. Bickel) όπου οι γυναίκες θύμιζαν απροκάλυπτα Ινδές και αφ' ετέρου «πχητικά». Ο τρόπος εκφοράς του λόγου αλλά και η κίνηση ήταν εντελώς ξένη από τα δεδομένα του Αρχαίου Δράματος. Χωρίς αμφιβολία, η Maddalena Crippa είναι μία εξαίσια, καταπληκτική ηθοποιός με θαυμάσια τεχνική. Επαιξε τη Μήδεια με παράφορο πάθος, δονούμενη, ειδικά στην εκδικητική μανία λύσσας που υπερκάλυπτε την ηρωίδα αλλά εξ ίσου πειστική και στις κατευναστικές ώρες όπου έπρεπε να δείξει προσποιητή συγκατάβαση. Μία από τις καλύτερες στιγμές του έργου ήταν η ερωτική της αναμέτρηση με τον Ιάσονα, όπου άλλοτε ως λέαινα και άλλοτε ως γατούλα, σφάδαζε ή χαϊδευόταν επί σκηνής προκειμένου να επιτύχει το στόχο της. Μία αξιόλογη ηθοποιός με δυνατή, καθαρή φωνή, όπου οι αποχρώσεις του λόγου τονίζονται και αξιοποιούνται. Σίγουρα άφησε την ερμηνευτική σφραγίδα της στο ρόλο της Μήδειας. Από τους υπόλοιπους ρόλους δεν θα έλεγα ότι είχαμε αξιοπρόσεχτες ερμηνευτικές επιδόσεις με εξαίρεση τους: F. Migliaccio (Αγγελιαφόρος) και G. Fogacci (Ιάσονας).

Η «Μήδεια» του Ευριπίδη πρωτοδιδάχτηκε «την άνοιξη του 431 π.Χ. Από τη χρονιά της παραστάσεως της "Μήδειας" και εξής, η Αθήνα άρχισε να παρακμάζει και να πέφτει: αργά στην αρχή, ύστερα με αυξανόμενη ταχύτητα... Ομως την άνοιξη της χρονιάς αυτής η δόξα της πόλης βρισκόταν στο ύψιστο σημείο».

Χωρίς να παραβλέπω την ουσιώδη δουλειά που έγινε από τη σκηνοθετική ανάγνωση του Πέτερ Στάιν, σαφώς δεν θα έλεγα ότι ήταν η καλύτερη «Μήδεια» που είδα.